

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Філологічний факультет
Кафедра української мови і літератури

РОБОЧА ПРОГРАМА

**ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),

освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

2024 – 2025 навчальний рік

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, професор кафедри української мови і літератури, доктор педагогічних наук, професор _____ (Лілія РУСКУЛІС)

Мороз Тетяна Олександрівна, доцент кафедри германських мов, кандидат педагогічних наук, доцент _____ (Тетяна МОРОЗ)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол №1 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри _____ (Лілія РУСКУЛІС)

«26» серпня 2024 р.

ВСТУП

Виробнича педагогічна практика (IV курс) є невід'ємною частиною освітнього процесу. Ефективність її полягає в тому, що майбутні вчителі української мови мають змогу не тільки перевірити власний рівень володіння теоретичними основами лінгвістичної теорії, а й поглибити його. У них розвивається зацікавлення й мотивація в процесі підготовки, моделювання й проведення уроків, у виголошуванні виступів перед учнями й у позакласній діяльності.

Організація й проведення практики підпорядковані низці принципів: зв'язок із життям і відповідність вимогам сучасної парадигми освіти; системність і безперервність, міждисциплінарний взаємозв'язок; поєднання навчальної та позакласної роботи (виконання обов'язків учителя-предметника й класного керівника); індивідуально зорієнтований та індивідуальний підхід до системи організації й проведення педагогічної практики. Урахування їх дає змогу наблизити практику до реальних умов фахової діяльності в школі, по-новому осмислити обрану професію вчителя, вдосконалити вміння й навички, здобути під час засвоєння інформаційного обсягу навчальних предметів. Чільне значення має теоретична підготовка студента, щоб він зміг на високому науково-педагогічному рівні планувати й упроваджувати власну педагогічну діяльність; здобув навички самостійного опрацювання передового педагогічного досвіду й на основі цього приймав власні рішення; вільно орієнтувався в науково-методичному професійному інформаційному просторі. Підготовка до практики передбачає ґрунтовну підготовку майбутнього вчителя, який знає психологічні особливості учня, здатний до урізноманітнення освітнього процесу, вміє дібрати різноманітні підходи, що забезпечують формування системи організаційних і дидактичних засобів, а також специфіку роботи з учнями з різним рівнем підготовки, посиливши культурологічний підхід до навчання, формуючи інтегровані професійні вміння та навички, а отже, підняти на вищій щабель якість педагогічної практики.

Отже, практика є обов'язковим складником підготовки здобувача вищої освіти за I (бакалаврським) рівнем. Вона є підсумком засвоєння теоретичних основ лінгвістичних дисциплін, будучи завершальним етапом у його становленні як потенційного працівника середнього навчального закладу. Організована відповідно до всіх вимог, що висунуто до такої форми роботи, практика допомагає зрозуміти студентів правильність вибору професії, виховує повагу до неї, стимулює до самовдосконалення й самоосвіти; розвиває креативні здібності; знайомить зі специфікою організації діяльності сучасних загальноосвітніх навчальних закладів; формує потребу запроваджувати в освітній процес ІКТ; сприяє розвитку дослідницьких умінь студента.

Педагогічна практика базується на знаннях, вміннях та навичках, засвоєних під час вивчення дисциплін циклу загальної та професійної підготовки: «Сучасна українська літературна мова в т. ч. Українська діалектологія», «Історія української мови (в т. ч. Старослов'янська мова, Історична граматики української мови, Історія української літературної мови)», «Стилістика української мови», «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)», «Психологія (загальна та вікова)», «Анатомія та фізіологія», «Академічна доброчесність», «Методика навчання української мови та літератури».

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета практики:

Розвиток умінь здійснювати діяльність з навчання української мови в закладах загальної середньої освіти на основі сформованих комунікативної компетентності та знань з основ теорії лінгводидактики, педагогіки і психології, уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю; забезпечення практичного пізнання специфіки професійної діяльності та оволодіння способами організації її.

Завдання практики:

1. Загальнодидактичні

- ознайомлення зі структурою й змістом освітнього процесу, аналіз його результатів;
- засвоєння форм педагогічної взаємодії учителя й учня;
- удосконалення навичок планування, проведення й аналізу різноманітних видів навчальних і позакласних заходів;
- надбання практичного досвіду й отримання навичок індивідуальної роботи з учнями;
- аналізувати й узагальнювати стан навчальної та виховної роботи в школі;
- ознайомлення з досвідом роботи вчителів;
- формування психологічної готовності до роботи в закладах загальної середньої освіти.

2. Специфічні (лінгводидактичні):

- аналізувати зміст і структуру чинної програми з української мови (мовна змістова лінія) і чинних підручників;
- складати плани-конспекти уроків різних типів (визначати тему, мету, завдання, план і перебіг уроку; добирати систему вправ; окреслювати завдання для домашньої роботи);
- обирати й використовувати ефективні методи й прийоми навчання;
- добирати, самостійно розробляти дидактичний супровід до уроків з української мови, в т. ч. інформаційно-комунікаційний;
- розробляти й проводити позакласні заходи з української мови;
- синтезувати знання, отримані в процесі засвоєння дисциплін історико-мовознавчих дисциплін та дисциплін психолого-педагогічного спрямування;
- сприяти поглибленню та синтезуванню мовних, літературознавчих, методичних і психолого-педагогічних знань у процесі використання їх для розв'язання конкретних навчальних завдань;
- аналізувати мовлення учнів, розуміти характер помилок і знаходити шляхи подолання їх;
- формування вмінь працювати в системі змішаного навчання;
- проводити наукові студіювання (експериментальні перевірки) з проблем, поставлених у курсовій роботі; добирати й аналізувати наукову, навчальну, навчально-методичну літературу, осмислювати й використовувати її у практичній діяльності;

Права студентів-практикантів.

1. Звертатися до керівника від бази практики, викладачів кафедри української мови і літератури з усіх питань організації виробничої практики.
 2. Брати участь у всіх заходах, що проводяться в ЗЗСО (педагогічні ради, семінари, конференції тощо).
 3. Користуватися бібліотеками, веб сайтами, навчально-методичними посібниками ЗЗСО та ЗВО.
- Обов'язки студентів-практикантів.

1. Виконувати правила внутрішнього розпорядку ЗЗСО, до якого студента прикріплено.
2. Дотримуватися професійно-педагогічної етики.
3. Відповідально виконувати всі завдання, передбачені програмою практики.
4. Ретельно готуватися до всіх уроків української мови.
5. Паке́т звітної документації, передбачений програмою практики, оформити належним чином та здати керівнику практики.

Обов'язки керівника практики:

1. Підготовка наказу про проведення практики, в якому передбачено розподіл студентів за школами й визначення групового керівника практики.
2. Контроль за роботою методистів (групових керівників практики).
3. Організація та проведення настановчої та підсумкової конференцій.

Обов'язки методистів від кафедри:

1. Здійснюють керівництво практикою.
2. Розподіляють студентів (разом із керівництвом ЗЗСО, учителем-предметником) за класами.
3. Консультують щодо складання конспекту уроку української мови, обговорюють проведені уроки.
4. Перевіряють та затверджують плани-конспекти уроків, розроблених студентами.
5. Беруть участь в організації та проведенні настановчої й підсумкової конференцій, готуючи студентів до виступів та репрезентації матеріалів практики.
6. Готує характеристику на студента-практиканта.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

I. Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні завдання й проблеми професійної, навчально-виховної, методичної, науково-дослідницької діяльності в галузі освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань із теорії та історії української мови й літератури, англійської мови та методики їх викладання, готовність до упровадження освітніх інновацій.

II. Загальні:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та розвиток суспільства, техніки та технологій.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність до виконання навчально- й науково-дослідницьких завдань; володіння науково-дослідними методами відповідно до фахового спрямування.

ЗК 6. Здатність організовувати здоровий спосіб життя.

ЗК 7. Здатність проявляти повагу до української національної культури; з'ясовувати проблеми сучасної мовної та інформаційної політики.

ЗК 8. Здатність бути відповідальним, ініціативним; працювати в команді, розподіляти функції у виконанні спільної діяльності.

ЗК 9. Здатність розробляти й застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній та науковій діяльності.

III. Фахові:

ФК 1. Здатність усвідомити й критично осмислити періодизацію історії

України, узагальнювати досвід національного державотворення; висвітлювати специфіку розвитку української матеріальної та духовної культури в узаємозв'язку з провідними тенденціями світової.

ФК 2. Здатність оперувати знаннями, що репрезентують зміст філософії як науки; аналізувати основні досягнення філософської думки.

ФК 3. Здатність до засвоєння структури філологічної науки, поділу знань на мовознавчу та літературознавчу складову, усвідомлення специфіки кожної; аналізу закономірностей розвитку й функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках із людиною, суспільством, історією, культурою; здійснення лінгвістичного, літературознавчого та спеціального філологічного аналізу текстів різних стилів і жанрів.

ФК 4. Здатність вільно володіти нормами сучасної української літературної мови; застосовувати на практиці в різних комунікативних ситуаціях набуті теоретичні знання усного й писемного професійного мовлення з урахуванням змістового наповнення, соціально демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту; складати різні види загальних і професійних документів.

ФК 5. Здатність засвоїти комплекс лінгвістичних знань про мову як систему, що охоплює фонетику, лексику та фразеологію, граматику, стилістику тексту й культуру мовлення; оперувати лінгвістичними знаннями в професійній та науково-дослідницькій діяльності.

ФК 6. Здатність оволодівати сучасними знаннями про шляхи розвитку й становлення української літературної мови та особливості діалектної мови як її генетичного джерела; розпізнавати наріччя й говори української мови, визначати межі їх поширення на лінгвістичній карті; збирати, систематизувати та аналізувати діалектологічний матеріал, виділяти основні риси рідної говірки.

ФК 7. Здатність аналізувати закономірності розвитку й функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках із людиною, суспільством, історією, культурою з урахуванням методів дослідження та опису мови.

ФК 11. Здатність до осягнення проблем періодизації історії української мови, історичної перспективи розвитку фонетичної та граматичної систем української мови в її зв'язку з іншими слов'янськими та індоєвропейськими мовами; оволодіння навичками аналізу мовних явищ усіх рівнів у давніх текстах.

ФК 12. Здатність з'ясовувати предмет та основні поняття стилістики сучасної української літературної мови; характеризувати процес формування, становлення й розвитку функційних стилів; визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах різних стилів.

ФК 14. Здатність до оволодіння знаннями теоретичних основ педагогічного процесу; сучасного освітнього простору; основних дидактичних систем; методів, засобів та форм організації навчання.

ФК 15. Здатність до професійного самовдосконалення, постійного поповнення власних знань, розвитку розумових здібностей, користування інтелектуальними й творчими можливостями та професійними навичками.

ФК 16. Здатність аналізувати дослідження вітчизняних та західних науковців про природу психічного та особистості як носія цього психічного; формувати уявлення про закономірності, етапи, умови й критерії успішного протікання психічних процесів; готовність до міжособистісної комунікації шляхом участі в бесідах та дискусіях з актуальних проблем навчання й виховання.

ФК 17. Здатність до оволодіння теоретичними знаннями про фізіологічні системи організму людини й закони, що регулюють її діяльність.

ФК 18. Здатність усвідомлювати теоретико-методологічні засади методики навчання української мови і літератури; застосовувати знання методичних основ

мовно-літературної освіти, зокрема здатність до теоретичного й навчального моделювання уроків з метою формування предметних компетентностей.

ФК 20. Здатність до програмування, організації та поетапного проведення теоретичних досліджень, виконання експериментальної роботи й висвітлення здобутих наукових студіювань у виданнях різної категорії; самостійного провадження науково-дослідницької роботи; репрезентації отриманих результатів на наукових заходах.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

ПРН 1. Знати історію та культуру України, вміти дискутувати про історичне минуле й сучасність у політичному та культурному контексті, критично осмислювати проблеми у сфері історії.

ПРН 2. Знати основи філософії, що сприяють формуванню світогляду й соціалізації особистості в суспільстві.

ПРН 3. Знати й розуміти предметну галузь професійної діяльності.

ПРН 4. Володіти українською мовою на належному рівні й вміти реагувати мовними засобами на соціокультурні запити.

ПРН 5. Оперувати базовими категоріями й поняттями мовознавства, літературознавства, методики навчання української мови і літератури; використовувати їх у процесі проектування й організації освітнього процесу в ЗЗСО.

ПРН 6. Визначати, до якого з говорів української мови належить певний текст за фонетичними, лексичними та граматичними особливостями; на слух визначати, носієм якого з говорів української мови є мовець на основі аналізу його мовлення.

ПРН 7. Класифікувати й аналізувати підґрунтя та історичні віхи фундаментальних дисциплін як теоретичного базису дослідницької й прикладної діяльності в галузі мовознавства й літературознавства.

ПРН 11. Упроваджувати сучасні технології навчання, враховуючи інноваційні підходи, закономірності, методи, прийоми та засоби навчання, інтегруючи нові інформаційно-комунікаційні технології в процес навчання.

ПРН 12. Поглибити, закріпити, систематизувати й узагальнити знання зі стилістики сучасної української мови; зв'язно, логічно, точно, доречно й виразно викладати свої думки, користуючись багатством і різноманітністю мовних засобів відповідно до функційних стилів сучасної української мови.

ПРН 13. Сформувані комунікативну компетентність з української мови, здатність вдосконалювати та підвищувати її рівень.

ПРН 14. Здійснювати професійну діяльність на основі оновлення та інтеграції знань; розуміти сутність та специфіку процесу навчання і його складових (зміст, методи і форми навчання, контроль та самоконтроль, умови ефективної організації навчального процесу).

ПРН 15. Сформувані уявлення про спеціальність і кваліфікацію філолога, особливості організації освітнього процесу за рівнями вищої освіти в контексті модернізації української вищої школи.

ПРН 16. Демонструвати розуміння професійних завдань у сфері психології, оцінювати непередбачувані проблеми у професійній діяльності й обдумувати вибір шляхів їх вирішення.

ПРН 17. Пояснювати психологічні та психофізіологічні процеси відповідно до законів соціальних та природничих наук; уживати ефективних заходів зі створення безпечного й здоров'язбережувального освітнього середовища.

ПРН 18. Володіти сучасними методиками викладання мовно-літературних дисциплін. Організовувати освітній процес з української мови і літератури з використанням методик змішаного навчання.

ПРН 20. Дотримуватися принципів академічної доброчесності; здійснювати пошук, оцінювання, інтерпретацію та синтез наукової інформації, отриманої з різних джерел; оформлення покликань та укладання бібліографії.

ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Етапи практики:

Початковий. Підготовка до педагогічної практики становить систему, на формування якої впливають: рівень засвоєння сукупності лінгвістичних знань (вивчення теорії мовознавчих курсів), психологічні чинники (озброєння знаннями з вікової психології), дидактичні та методичні засади й показники вироблення низки практичних умінь і навчочок: проаналізувати матеріал до уроку мови, врахувавши необхідні критерії відповідно до його типу; провести урок у шкільній аудиторії, дотримуючись необхідних вимог (засвоєння основ педагогіки й лінгводидактики); дібрати засоби навчання.

Перший етап: проведення настановчої конференції в університеті, на якій студенти вивчають програму та план практики; проведення настановної конференції в школі, де адміністрація школи й учителі знайомляться з програмою практики, а студенти – зі статутом школи, її внутрішнім розпорядком, навчальним планом, планом роботи на рік, планом методичного об'єднання, розкладом, класами, класними керівниками, учителями, адміністрацією. Протягом першого тижня студенти вивчають документацію, що стосується організації освітнього процесу (плани роботи вчителів української мови, класних керівників, класні журнали, план роботи методичного кабінету тощо); ознайомлюються з матеріально-технічною базою – кабінет української мови і літератури, методичний кабінет; відвідують усі уроки в закріпленому класі. Складання індивідуального плану-графіка.

Основний. На цьому етапі студенти відвідують уроки вчителя-предметника з метою вивчення його досвіду роботи; складають плани-конспекти уроків з української мови, аналізуючи лінгвістичні основи певного мовного явища, проводять пробні й залікові уроки, обговорюють їх із методистом і студентами; відвідують показові уроки інших студентів-практикантів; готують звітну документацію про проходження виробничої практики у школі. Реалізація етапу відбувається з урахуванням компонентів, зображених на рис.:

Кожен із запропонованих компонентів передбачає виконання певних завдань, а саме:

1. *Навчальний компонент:* аналіз уроків, проведених учителем української мови; складання планів-конспектів уроків та їх аналіз із учителем-методистом і керівником від ЗВО; самостійне проведення пробних і залікових уроків; відвідування, аналіз й обговорення уроків, проведених іншими студентами.

2. *Інноваційно-пошуковий компонент:* аналіз наукової, науково-методичної й методичної літератури з метою удосконалення процесу навчання; розроблення власних методик викладання української мови в школі; упровадження ІКТ.

3. *Психолого-педагогічний компонент:* вивчення психологічного портрету класу; виявлення позитивних сторін і труднощів у питаннях організації класу, ставлення до навчання й поведінка.

4. *Методичний компонент:* участь у роботі педагогічної ради школи, в методоб'єднаннях, відвідування занять на курсах підвищення кваліфікації вчителів.

Рис. Компоненти педагогічної практики

Усі пропоновані компоненти тісно взаємопов'язані й узаємопроникні: навчальний компонент – це аналіз мовознавчого матеріалу, що використовує вчитель (студент-практикант), інноваційно-пошуковий – розуміння власного рівня теоретичного підготовлення з мовознавчих дисциплін, оперування матеріалом з урахуванням психолого-педагогічного компоненту (відповідно до вікових і психологічних особливостей учнів і класу). Методичний компонент – постійне вдосконалення методичної компетентності.

Методичні рекомендації з підготовки уроку з української мови

У процесі підготовки до уроку української мови необхідно враховувати його основні етапи, підходи до змісту, типи уроків та їхню структуру (схема).

Структура уроку – чіткий план, що учитель добре й завчасно продумав, і який характеризують його складові елементи (з яких частин складається); послідовність (порядок розміщення частин), зв'язність (логічно пов'язані частини); сукупність різних варіантів узаємодії між елементами уроку, що виникає в процесі навчання й забезпечує його цілеспрямовану дієвість; чіткий послідовний, продуманий, спроектований і складений учителем план проведення навчального заняття, спрямований на досягнення мети уроку, цільових завдань у процесі навчально-комунікативної суб'єкт-суб'єктної співпраці на уроці; структура уроку повинна відображати не стільки зовнішні прояви діяльності вчителя й учнів, скільки сутність процесів, із якими пов'язана методична творчість учителя й активна навчально-пізнавальна діяльність учнів. Урок повинен відображати логіку засвоєння його змісту та керівництво вчителем цією роботою, досягнення мети через систему дидактичних завдань (Таблиці 1, 2).

Структурні етапи уроку: *організація класу* (забезпечує позитивний психологічний мікроклімат); *мотивація навчання* (покликана пробудити інтерес до теми); *перевірка домашнього завдання* (визначає рівень набутої компетентності); *актуалізація опорних знань* (відтворює необхідні знання для вивчення нової теми); *цілевизначення* (повідомлення теми й мети уроку); *пояснення нового матеріалу* (ознайомлення з лінгвістичною теорією); *опитування* (індивідуальне; фронтальне; укрупнене); *пояснення домашнього завдання* (з інструктажем). Уроки не можна будувати за однією й тією ж схемою, оскільки одноманітність набридає учням, зникає інтерес до навчання. Вибір структури, як і типу уроку, пов'язаний із його метою, характером навчального матеріалу та ступенем підготовки учнів.

У практиці шкіл упроваджуються нестандартні уроки – навчальне заняття, що має нетрадиційну (невстановлену), гнучку, нетривіальну будову, своєрідно спроектовані структурні етапи й оригінальний інноваційний лінгводидактичний інструментарій (методи, прийоми, засоби).

Таблиця 1

**ТИПИ Й СТРУКТУРА
АСПЕКТНИХ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

<p>УРОК ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ</p>	<p>1. Перевірка домашнього завдання 2. Підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу (актуалізація опорних знань) 3. Повідомлення теми і мети уроку 4. Пояснення вчителем нового матеріалу 5. Вправи на закріплення нових знань 6. Підсумки уроку 7. Завдання додому та інструктаж до нього</p>
<p>УРОК ФОРМУВАННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК</p>	<p>1. Повідомлення мети майбутньої роботи, усвідомлення її учнями 2. Відтворення теоретичних відомостей, застосування яких буде потрібним на уроці 3. Виконання учнями вправ 4. Перевірка якості самостійної роботи учнів 5. Завдання додому (для роботи над подальшим закріпленням знань, формуванням умінь і навичок) 6. Підведення підсумків уроку</p>
<p>УРОК ПОВТОРЕННЯ</p>	<p>1. Ознайомлення учнів із завданням уроку 2. Повторення вузлових питань розділу (зв'язні відповіді учнів) 3. Усні й письмові вправи на матеріалі повторення</p>

	<ul style="list-style-type: none"> 4. Підсумки проведеної роботи 5. Виставлення оцінок 6. Завдання додому
<p style="text-align: center;">УРОК УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ВИВЧЕНОГО</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Перевірка домашнього завдання 2. Повідомлення мети уроку 3. Аналіз матеріалу з метою узагальнення вивченого 4. Робота над висновком 5. Вправи на застосування узагальнювальних визначень і правил 6. Оголошення вчителем оцінок 7. Завдання додому (з інструктажем) 8. Підсумки уроку
<p style="text-align: center;">УРОК КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Повідомлення перевірки та способів її проведення 2. Усна перевірка знань учнів (фронтально) 3. Самостійне виконання учнями контрольної роботи 4. Відповіді вчителя на запитання учнів 5. Підведення підсумків уроку 6. Завдання додому
<p style="text-align: center;">УРОК АНАЛІЗУ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Вступне слово вчителя 2. Бесіда про характер недоліків і помилок та робота над ними 3. Підведення підсумків роботи 4. Завдання додому

Таблиця 3

ТИПИ І СТРУКТУРА УРОКІВ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

<p style="text-align: center;">УРОК НАВЧАЛЬНОГО ПЕРЕКАЗУ</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Вступна бесіда (вид переказу, мета, завдання) 2. Читання тексту 3. Бесіда за змістом прочитаного 4. Складання плану 5. Мовний аналіз тексту 6. Повторне читання тексту. 7. Підготовка чорнового варіанта переказу 8. Редагування роботи й переписування її начисто 9. Перевірка й аналіз робіт 10. Доопрацювання переказів
<p style="text-align: center;">УРОК КОНТРОЛЬНОГО ПЕРЕКАЗУ</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Вступне слово вчителя (мотивація навчальної діяльності) 2. Читання тексту 3. Пояснення нових слів і запис на дошці їх 4. Самостійне складання учнями плану переказу 5. Робота з чернеткою 6. Редагування й переписування робіт начисто 7. Самостійна перевірка написаного
<p style="text-align: center;">УРОК АНАЛІЗУ КОНТРОЛЬНОГО ПЕРЕКАЗУ</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Вступне слово вчителя 2. Загальна оцінка якості виконання переказу 3. Розгляд окремих робіт 4. Аналіз допущених у переказі недоліків і помилок 5. Виконання вправ на подолання помилок 6. Домашнє завдання.

<p style="text-align: center;">УРОК НАВЧАЛЬНОГО ТВОРУ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступна бесіда (визначення мети уроку, ознайомлення з жанром) 2. Ознайомлення зі зразком (уривок із твору письменника або кращий учнівський твір) 3. Робота над усвідомленням теми та основної думки твору 4. Колективне складання плану письмової роботи 5. Складання усного твору 6. Написання твору на чернетці 7. Удосконалення написаного (саморедагування твору) 8. Перевірка й аналіз творів 9. Доопрацювання робіт і переписування їх начисто
<p style="text-align: center;">УРОК ПІДГОТОВКИ ДО КОНТРОЛЬНОГО ТВОРУ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступна бесіда (мотивація мети і завдань) 2. Повторення стильових і жанрових особливостей твору 3. Читання й аналіз зразка 4. Лексико-стилістична робота 5. Домашнє завдання
<p style="text-align: center;">УРОК КОНТРОЛЬНОГО ТВОРУ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступне слово вчителя (мотивація мети і завдань уроку) 2. Самостійне складання плану твору 3. Написання роботи в чорновому варіанті 4. Редагування й переписування його начисто 5. Самостійна перевірка твору
<p style="text-align: center;">УРОК АНАЛІЗУ КОНТРОЛЬНОГО ТВОРУ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступне слово учителя 2. Загальна характеристика виконання твору 3. Аналіз кращих робіт або їх фрагментів 4. Колективний аналіз допущених недоліків і помилок 5. Виконання вправ на подолання помилок 6. Індивідуальна робота учнів над виправленням недоліків у творі 7. Домашнє завдання

Підготовка до уроку на складання конспекту уроку охоплює такі етапи:

- аналіз навчальної програми,
- урахування знань, умінь і навичок учнів певного класу;
- вивчення матеріалу підручника;
- аналіз науково-методичної літератури, словників та ін.;
- добір дидактичного матеріалу (текстів і прикладів для вправ та з'ясування теоретичного матеріалу);
- підготовка презентацій, добір медіатекстів;
- вибір традиційних та інноваційних методів і прийомів роботи з класом;
- складання плану й конспекту уроку.

Схема аналізу уроку з української мови

Аналіз уроку з української мови,
проведеного студенткою (вчителем) _____

у _____ класі ЗЗСО _____

Дата проведення:

Тема уроку:

Мета уроку:

Схема спостереження уроку:

Хід уроку (зміст)	Позитивне в діяльності вчителя /учнів	Негативне в діяльності вчителя /учнів	Примітки

Під час заповнення таблиці слід звернути увагу на:

1. Організація класу й повідомлення завдань уроку, підготовка класу до уроку.
2. Чи відповідав перебіг уроку структурі? Визначте етапи уроку, скільки часу відведено на кожен із них, тобто, чи витримано пропорції в структуруванні.
3. Відзначте, чи адекватні навчальній і розвивальній меті дібрані методи і прийоми навчання.
4. Чи вдало підібрана система вправ, чи логічною була послідовність їх, чи сприяли вони досягненню мети уроку; чи враховували індивідуальний та диференційований підходи до навчання української мови? Чи дотримано принципу наступності та перспективності?
5. Чи правильно сформульовано домашнє завдання? Чи проведено інструктаж до його виконання?
6. Проаналізуйте мовлення вчителя й учнів. Чи виправляв мовні огріхи учитель?
7. Схарактеризуйте культура запису матеріалу на дошці; дотримання вимог до оформлення презентації.
8. Схарактеризуйте ступінь активності учнів, ставлення до вчителя й один до одного, інтерес до предмета.

Висновок. Дайте оцінку уроку. Внесіть пропозиції до його покращення.

Підсумковий. Підготовка звітної документації та її подання на перевірку викладачеві-керівнику з фаху. Підготовка до підсумкової конференції та заліку. Презентація результатів практики на підсумковій конференції. Залік із практики.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюють викладачі-керівники практики з фаху, які а) перевіряють конспекти уроків, план виховного заходу, наочний супровід уроків й проводять консультації; б) відвідують показові уроки студента-практиканта; в) перевіряють звітну документацію та пропонують оцінку.

Основна форма підсумкового контролю проходження студентами практики – підсумкова конференція, яка проводиться упродовж тижня після закінчення практики. Під час конференції студенти діляться враженнями про перебіг практики, наголошуючи на позитивні й негативні її сторони, репрезентують напрацьований дидактичний матеріал, фото звіти та інші матеріали. Керівники практики підбивають її підсумки й оголошують попередні оцінки.

Формою підсумкового контролю є залік, на який студент повинен представити увесь перелік документів, передбачених програмою практики. Комісія приймає залік у терміни, що визначені наказом про практику. Диференційована оцінка за виробничу практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість, індивідуальний навчальний план студента. У разі отримання незадовільної оцінки під час складання заліку студент має можливість повторного складання за умови доопрацювання звіту й індивідуального завдання. Складання заліку, а також перескладання академічної заборгованості проводиться в установлений термін.

Критерії оцінювання.

«Відмінно» – студент продемонстрував високий рівень володіння теоретичним мовним матеріалом; визначав тип уроку й під час його проведення чітко дотримувався структури; раціонально добирав та використовував

традиційні та інноваційні методи і прийоми навчання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнем; самостійно добрав дидактичний матеріал та інноваційні засоби навчання; документацію підготовлено належним чином та здано у визначений термін; у щоденнику зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника, що завірені печаткою; взяв активну участь у підсумковій конференції; характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від бази – «відмінно».

«Добре» – студент продемонстрував достатній рівень володіння теоретичним мовним матеріалом; визначав тип уроку, але під час його проведення не завжди чітко дотримувався структури, заняття шаблонні, не продемонстровано творчого підходу; добрав та використовував традиційні та інноваційні методи і прийоми навчання; самостійно добрав дидактичний матеріал та інноваційні засоби навчання; документацію підготовлено належним чином та здано у визначений термін; у щоденнику зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника, завірений печаткою; взяв активну участь у підсумковій конференції; характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від бази – «добре».

«Задовільно» – студент продемонстрував достатній рівень володіння теоретичним мовним матеріалом; роботу з підготовки уроків проведено на задовільному рівні; студент самостійно розробляв конспекти уроків, однак допускав методичні помилки під час викладання навчального матеріалу; недостатньо ефективно застосовував методи та прийоми навчання; підготовлена документація потребує доопрацювання; підготовлено належним чином та здано у визначений термін; взяв пасивну участь у підсумковій конференції; в характеристиці-відгуку оцінка керівника за практику від бази – «задовільно».

«Незадовільно» – студент продемонстрував задовільний рівень володіння теоретичним мовним матеріалом; не дотримувався структури уроків під час їх проведення; допускав помилки методичного та мовного матеріалу. Документацію оформлено та здано з запізненням (у тижня після завершення практики).

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Звіт охоплює такі види документів:

1. Щоденник практики з характеристикою й оцінкою роботи студента.
2. Звіт із практики.
3. Плани-конспекти залікових уроків (не менше п'яти), підписані вчителем і викладачем-керівником практики з фаху.
4. Аналіз двох із відвіданих уроків зі спеціальності, проведених учителем.
5. Аналіз двох із відвіданих уроків зі спеціальності, проведених студентом.
6. Наочність, дидактичний матеріал.
7. Сценарій позакласного заходу з української мови.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.
2. Дороз В. Д. Методика викладання української мови у вищій школі: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 176 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

4. Закон України «Про вищу освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
6. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназіях: навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. К.: Ленвіт, 2000. 272 с.
7. Кучерук О. Методологічні засади особистісно орієнтованої лінгводидактики. *Українська мова і література в школі*. 013. № 6. С. 20-24.
8. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2004. 400 с.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
10. Рускуліс Л. Бібліографічний гід: методичний каталог із лінгводидактики: метод. посіб. Миколаїв: Іліон, 2020. 147 с.
11. Рускуліс Л. Методика навчання української мови у схемах, таблицях, коментарях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: В. Д. «Ін Юре», 2008. 112 с.
12. Рускуліс Л. Методика навчання української мови у схемах, таблицях, рисунках та коментарях: навч. посіб. Миколаїв – Одеса: Видавництво ТОВ Лерадрук, 2022. 202с.
13. Словник-довідник з української лінгводидакти: навч. посіб. / кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2015. 320 с.

Допоміжна

1. Бакум З. П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. 338 с.
2. Біляєв О., Скуратівський Л., Шелехова Г. Концепція навчання державної мови в школах України. *Дивослово*. 1996. № 1. С. 16-21.
3. Біляєв О.М. Сучасний урок української мови. К.: Рад. школа, 1981. 176 с.
4. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2004. 362 с.
5. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
6. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 386 с.
7. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
8. Захлюпана Н. М., Кочан І. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 250 с.
9. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в середній школі: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. 410 с.
10. Кучеренко І. А., Мамчур Л. І. Українська мова: шляхи розвитку професійної мовнокомунікативної компетентності: навч. посіб. для студ. Умань: Софія, 2010. 139 с.
11. Мамчур Л. І. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: монографія. Умань: Видавець «Сочінський», 2012. 449 с.
12. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі: навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 607 с.
13. Нікітіна А. В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навч.-метод. посіб. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. 375 с.

14. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. К.: Генеза, 2014. 368 с.
 15. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку української мови: навч. посіб. / Н. М. Остапенко, Т. В. Симоненко, В. М. Руденко. КЦ «Академія», 2001. 248 с.
 16. Пентиліук М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 1. С. 15–20.
 17. Пентиліук М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концепція когнітивної методики навчання української мови. *Дивослово*. 2004. № 8. С. 5–9.
 18. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.
- Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія. Черкаси, 2006. 371 с.